

sa re^vista

de Santa Margalida

núm. Extraordinari • Novembre 1997 • Exemplar de franc

Homenatge a Joan Mascaró i Fornés

A manera d'Editorial

PER primera vegada en la nostra curta història, *Sa Revista de Santa Margalida*, edita un número extraordinari. L'ocasió, certament, s'ho mereix. La revista que teniu dins les mans consisteix en un monogràfic dedicat a la figura del nostre paisà més universal, en **Joan Mascaró i Fornés**, que, com sabeu, enguany és objecte d'homenatge amb motiu del centenari del seu naixement i del desè aniversari de la seva mort.

Els actes prevists i celebrats fins ara han estat d'acord amb la importància de la figura d'en Mascaró: la seva investidura com a Doctor Honoris Causa de

la **Universitat de les Illes Balears** a la nostra església parroquial; conferències i taules rodones a càrrec de reconeguts especialistes; publicació de diversos llibres -un epistolari, un estudi sobre la seva tasca pedagògica, un volum miscel·lani-. L'objectiu d'aquest extraordinari, però, és una mica diferent: donar una visió d'en Mascaró i de la seva obra més apropiada a la terra on va néixer i que ens descobresqui les facetes de la seva personalitat i de la seva vida que ens són més properes. Per això comptam amb testimonis de primera mà: mallorquins i margalidans que tengueren la sort de conèixer-lo i de tractar-hi i també cartes que mai, fins ara,

no s'havien publicat.

L'**Ajuntament de Santa Margalida** que ha pres part, organitzant o patrocinant, tots els actes abans esmentats, ha tengut la iniciativa de promoure i patrocinar l'edició d'aquest número monogràfic, encarregant-ne la confecció a la delegació de Santa Margalida de l'**Obra Cultural Balear**.

Esperam que el resultat de la nostra feina complisqui l'objectiu que va ser marcat: apropar la figura de Mascaró al poble de Santa Margalida. Tant de bo sia així. ■

Redacció

DUES CARTES: Una de les cartes va adreçada de **Joan Mascaró** a un dels seus familiars de Santa Margalida, l'altra és del professor de la Universitat de Londres i amic de Mascaró, **William Radice**, al batle de Santa Margalida, dies després de l'acte d'investidura de Mascaró a la nostra Vila.

28 South Street, Comberton, Cambridge CB5 7DZ
Inglaterra
12 de febrer 1983

Molt estimat cosí Juan:

He estat molt content de tenir noves vostres i saber que estau en bona salut. La nostra és bona gràcies a Déu.

Moltes de gràcies de l'escrit del Diari que parla un poc de les coses que he fetes. Tenc una vertadera alegria de veure que la Biblioteca del nostre poble durà el meu nom. A veure si serà una bona biblioteca. Durant la vida un bon llibre pot ésser un bon amic, sobretot si un comença de petit a parlar mallorquí i aleshores un pot llegir Rondaies Mallorquines, i el Testament del Bon Jesús, i gloses mallorquines. Poc a poc el ninet pot parlar i escriure i pot aprendre les dues llengües. Poc a poc s'enamora de llegir. Dóna gràcies a en Jaume del diari, i recordances.

Jo t'estim molt, Joan, i pens moltes de vegades en tu i na Joana, i en ton pare i ta mare, al cel sien.

T'envii una foto de Catalina, sa dona i jo.

Besades de part nostra a tu i a na Joana.

Joan Mascaró i Fornés

Sr. Miquel Cifre
Alcalde de Santa Margalida
9 septiembre 1997

Ilustrísimo Sr. Alcalde

Quisiera darle las gracias a Usted y a todos los ciudadanos de Santa Margalida por su amabilidad y hospitalidad durante mi breve visita a su hermoso pueblo. La investidura de mi querido amigo Joan Mascaró como Doctor honoris causa fue una experiencia maravillosa. Sé que su espíritu estaba allí y también el amor y el agradecimiento de la Sra. Mascaró.

Espero que algún día podré visitar otra vez el pueblo que el Doctor Mascaró amó tan profundamente.

Muy cordialmente suyo:

William Radice

El meu providencial contacte amb Joan Mascaró

AL món hi ha persones de totes les característiques. Amb algunes establim un cert contacte, amb altres menys. Acabam per saber alguna, vaga, cosa de la seva vida. Algunes, acabam per conèixer-les; altres es dilueixen com una ombra que passa. El meu providencial contacte amb **Joan Mascaró i Fornés** acabà amb una pregonera coneixença i amb una mútua i coral estima-ció.

El 16 de juliol de 1936, dues germanes i un germà meus, partiren cap a Algèria per fer-hi una breu estada al costat de l'àvia paterna i d'uns oncles i cosins que vivien a Fondouk, just a la vora de la finca agrícola dels pares de **Mascaró**, amb els quals els unia una antiga amistat.

Quan el pròxim octubre **Mascaró** i el seu pare, que es trobaven a Mallorca de vacances, pogueren alliberar-se de la malaurada guerra incivil i retornar a Algèria, els meus germans que es venen obligats a demorar el retorn, no sabien de nosaltres i estaven consirosos, acudiren, cames ajudeu-me, a donar-los la benvinguda i demanar-los noves de Mallorca. Fou el començament d'una ferma amistat.

En aquells desoladors moments no era gens fàcil tenir notícies els uns dels altres, eren moltes les dificultats i la pitjor

—...Mascaró deia: “És la intensitat d'amor que ens fa universals i aquesta intensitat s'obté anant de les coses de prop a les d'enfora”... —

era la censura. Junt amb **Mascaró** i el seu germà, establírem uns ponts que permetien no solament que tenguéssim notícies entre nosaltres sinó que serviríem d'enllaç entre els amics, germans nostres, de l'Espanya dividida que no podien comunicar-se mútuament.

Aquest epistolari caritatiu que sostinguérem i que en un principi era gairebé telegràfic,

Casa natal de Joan Mascaró

amb els anys es convertí en entrenyable.

Evidentment, les meves primeres cartes les escrivia en castellà. Tenia quinze anys, havia cursat els tres primers cursos de batxillerat, i malgrat l'amor que

sentia pels versos de **Costa i Llobera** i de **Joan Alcover**, mai no m'havien ensenyat a escriure en la nostra llengua. Per altra part, era obligat, per la censura, emprar la “Lengua del imperio”.

Acabada la lluita fratricida, acabà també la nostra comesa i la correspondència fou menys freqüent. Durant uns anys sols per l'onomàstica i per les festes nadalenques ens escrivíem. Fou als finals dels anys quaranta quan, sense conèixer-nos personalment, recomençàrem la correspondència.

Mascaró, que estimava ferrosament tot el que era nostre i que Mallorca era per a ell el centre de l'Univers, m'encoratjava a escriure en català. En una de les seves cartes, la de l'11 de desembre de 1949, entre altres coses escrivia:

“Entre els grans enemics de la vertadera cultura jo posaria “el cine”, “la radio” i “el librucho”. Això més fa pensar que els que estimam la nostra llengua i literatura gairebé podríem estar agraïts a “las corporaciones oficiales” que obliguen que tota vulgaritat

de cine, radio, premsa i llibrets de quiosc, sigui en “lengua oficial”. Gràcies a Déu! Me donaria molta de pena veure la nostra llengua embrutida per la vulgaritat moderna. Més val conservar-la com a cosa íntima, sagrada, religiosa, literàriament

Testimoni

☞ *pura, així com se conserva el sànskrit a l'Índia o l'hebreu entre els jueus.*

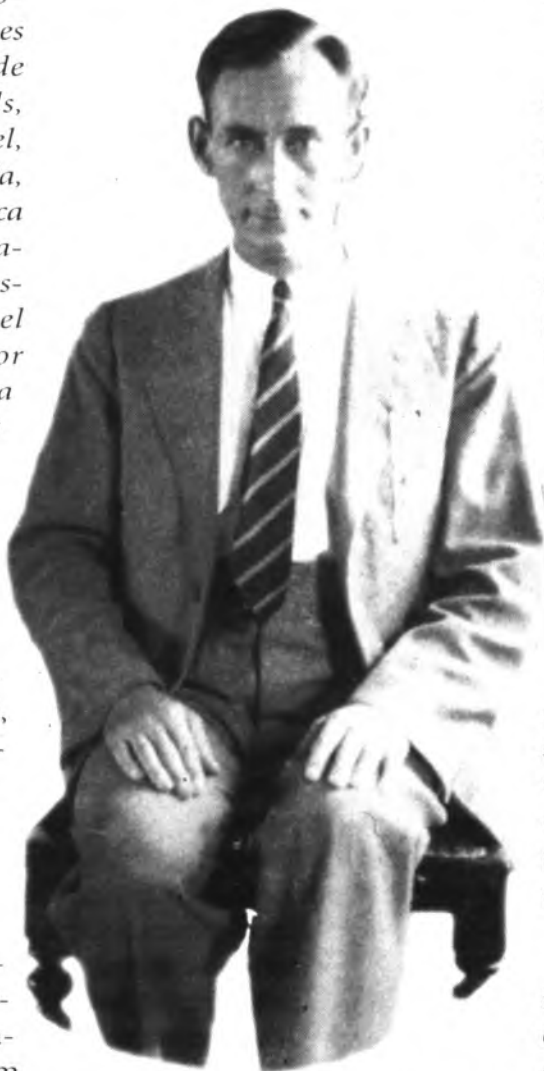
Això no vol dir que no doni molta de pena veure que a Mallorca la "enseñanza oficial" ha procurat desterrar sempre tot contacte amb la vida que comença naturalment en les coses conegudes. Els infants han de començar a estimar els ocells, flors, plantes, arbres, mar, cel, terra, muntanyes, història, vida, llengua i tradicions de Mallorca abans d'anar a altres illes, a Catalunya, València, Castella i resta d'Espanya, Europa i tot el món. És la intensitat d'amor que ens fa universals i aquesta intensitat s'obté anant de les coses de prop a les d'enfora."

El fet de rebre aquesta carta autògrafa de **Joan Mascaró**, va ser per a mi una glopada d'aire fresc. Els consells i els seus pensaments reconfortaren el meu esperit i, satisfet, vaig mostrar-la a alguns dels meus amics que, amants de la cultura, havien fundat el Centre d'Art i Cultura de Felanitx.

El cap de "falange" s'assembentà de la carta i volgué llegir-la. El seu contingut que, en català clar i llampant, era com parlar del dogal a casa del penjat, era preocupant, mes, home comprensiu i que em tenia un cert aprecí, m'aconsellà que la

guardàs i que no la mostràs a ningú.

La nostra correspondència, des de llavors, tret de qualche interval, fou contínua i els darrers anys assídua. En diferents viatges que feu a Mallorca gau-

dia de la seva companyia i de les seves converses. Junts o allunyats en l'espai, per carta o per telèfon, em feia assaborir els

sentiments més pregons. Entre el que em deia i escrivia i l'abundosa documentació que em proporcionà vaig poder enllestir l'esbós biogràfic que haurà servit perquè el dilecte amic, el margalidà il·lustre, fos més conegut, valorat i estimat a la seva terra.

Mascaró, d'un tracte afable i sincer, que duia l'ànima xopa d'un humanisme equilibrat i serè, a mesura que anava parlant posava en moviment sa memòria prodigiosa i amb el seu verb càlid i dolç alhora, imposava en tot el que deia un interès continuat i inesgotable, una força d'atracció que suscitava l'atenció i la captació activa, una ànsia de saber.

Per petita que fos la capacitat d'atendre al que deia, sempre captivava amb el desplegament de les seves xerrades que es feien denses, enriquidores i didàctiques. Feia sentir els sentiments més elevats i, sense adonar-nos, experimentàvem una sensació de sobluig i ens sentíem guanyats, a poc a poc, per la seva conversa.

Els qui gaudírem del contacte i l'estima d'aquest home extraordinari, mai no podem deixar de seguir el camí de llum i de veritat que durant la seva llarga vida havia solcat. ▀

Joan Maimó
Felanitx, setembre de 1997.

Revista de Santa Margalida • número extraordinari dedicat a Joan Mascaró i Fornés • Novembre 1997 • revista de la delegació de l'Obra Cultural Balear de Santa Margalida
direcció: Rafel Bordoy • **redacció:** Antoni Mas, Guillem Crespi, Joan Malondra, Maria Fornés, Martí Torres, Miquel Bordoy • **fotografia:** Rafel Bordoy, (les fotografies de Joan Mascaró pertanyen a l'arxiu de Joan Maimó i Vadell) • **disseny gràfic:** Miquel Bordoy i Antònia Calafat • **impressió:** Gràfiques SIBA S.L., - Tel. 52 32 44 • **dipòsit legal:** 495-1989 • **adreça:** C/. Xaloc, 2 - Tel./fax: 52 33 92 - 07450 Santa Margalida.

Agraïm la amable disposició de Joan Maimó, Antònia Quetglas, Pere Joan Vives, Blai Bonet i Joan Francesc March. Així com a l'Ajuntament de Santa Margalida que ha patrocinat l'edició d'aquest número.

Aquesta revista ha estat impresa íntegrament en paper ecològic. La redacció d'aquesta revista vol manifestar que sols expressen la seva opinió l'editorial i els articles signats per la redacció. Els altres són responsabilitat dels autors que exerciten el dret de la llibertat d'expressió mitjançant la revista.

Recull de referències

Opinions

Jaume Pomar

EN el llibre "El temps que fugí" de l'escriptor amic, Jaume Pomar, hi trobam una referència al marginalisme il·lustre. Això diu en Jaume:

"No he pogut conèixer Joan Mascaró, i ho lamento moltíssim. Al meu entendre és difícil el camí de l'orientalisme per a un occidental. Una història bastida da-

munt processos de producció industrialitzats ens ha negat el clima moral necessari per poder desenvolupar capacitats de contemplació mística i de pensament pur. Qualitats tan naturals a Orient que formen part de l'essència d'una cultura mil·lenària. Molt em temo que qualsevol desplaçament d'aquella ideologia ètica i estètica, quan ens arriba ja mostra el llautó "kitsch" d'una trajectòria mimètica que té molt poc a veure amb la nostra realitat. Un exemple proper el tenim en les arts marcial posades al servei de la violència de l'extrema dreta. Però el problema va més lluny. És una estranya fascinació la que operen aquestes ideologies, que els ve donada per la distància. Les coses exòtiques agraden perquè mai no s'acaben d'entendre.

Joan Mascaró em sembla un dels rars exemples d'identificació amb la mística oriental com a procés de purificació intern i de creixement espiritual. Admirable.

Jung i Hesse, després d'apregonar molt en l'hinduisme, arribaren a la conclusió que els era impossible identificar-s'hi."

Antoni Serra

ANTONI Serra, escriptor que a vegades esdevé polèmic, manifesta en un dels escrits que fa en cas-

tellà en el diari "Última Hora", la seva aversió pels actes com una investidura de Doctor Honoris Causa, per la parafernàlia que els acompanya, amb paraules com: "¡Santo Dios cuánta gente disfrazada! Allí estaban todos los cacúmenes fluorescentes, fosforescentes y evanescentes..." i altres coses dels mateix estil. Però quan parla de Joan Mascaró i Fornés diu: "Joan Mascaró fue - y seguirá siendo, in aeternum- un gran hombre, un intelectual excepcional. Fue amigo i defensor de Gabriel Alomar en las épocas difíciles. Y de él, de Mascaró, (no lo conocí personalmente y cuánto lo lamento!), me hablaron con entusiasmo y no pocas veces, el viejo y sabio Andreu Crespí por primera vez, después Víctor Alomar (el hijo de Gabriel), Antoni-Lluc Ferrer, Joan March y Gregori Mir (quizás el que más sepa en estos momentos del i sobre el personaje), los cuales consiguieron que admirara a Joan Mascaró."

Teodor Ubeda

A la revista "Brisas" del diumenge 21 de setembre de 1997, hi ha una entrevista que Feliciano Fuster Jaume fa a Teodor Ubeda (bisbe de Mallorca), hi trobam una referència a Joan Mascaró i Fornés: **Feliciano Fuster:** "Davant el centenari del meu respectat paísà, Mascaró Fornés, voldria preguntar-li al senyor Bisbe si, en la seva actitud, hi veu una llum per a tots en el missatge religiós, aconseguit des de una profunda espiritualitat i ecumenisme. El treball de Mascaró, contribueix a la humanització?"

Teodor Ubeda: "Permeti que li digui que l'acte celebrat a Santa Margalida va ésser preciós, entre altres coses, perquè la UIB va sortir del seu àmbit habitual i es va situar al bell mig de poble. Mascaró For-

nés és, per a mi, un personatge admirat des de que, a rel de la seva mort, vaig profunditzar més en la seva persona. És un personatge excepcionalment interessant, car d'extracció humil, es va posicionar com un valor de primera fila. Però el que més em va sorprendre de Mascaró és la intuïció que ningú no té la veritat en exclusiva. D'una forma semblant a Ramon Llull, intuïa que hi ha veritat en totes les creences, i que parlant, dialogant, s'arriba a Déu. La síntesi de tot això la trobam escrita: "Venim de Déu, vivim en Déu i anam a Déu", que és la quinta essència de la religió."

F. F.: "A mi em sorprèn aquesta actitud d'acostar-se a tot amb ingenuïtat."

T. U.: "La ingenuïtat és essencial per apropar-se a la veritat."

Bartomeu Fiol.

BARTOMEU Fiol, en el seu llibre "Catàleg de matèries", de propera aparició, dedica un poema a Joan Mascaró i Fornés. ▮

Matèria de silenci

"Words are weariness". De la traducció dels Upanishads a l'anglès del mestre.

(In memoriam Joan Mascaró)

Exhauriment del discurs amb el buf del vent o de l'alè.

Sigui el silenci, de cop en sec, qui et parli més.

May de bonds of thy weariness be loosed.

Para esment i, sobretot, emmudeix.

Reconcilia't amb la senilitat que pertany al temps

i agraïx el miracle del naixement que et va ser donat.

Oblida la lletra que mata. Avorreix l'ofici que no ret.

Restar a l'aguait és l'única comesa.

Torna enrere. Calla.

Respira a fons el teu lligam.

Joan Mascaró i Fornés, l'estimació a la terra

QUAN, per un o altre motiu, he de visitar el bell cementeri de la nostra vila de Santa Margalida, no me'n sé estar de passar per davant una senzilla tomba on reposen les despulles del que fou gran intel·lectual i humanista, **Joan Mascaró i Fornés**. Allà, gravades sobre una modesta làpida de pedra de Santanyí, unes paraules que foren l'emblema de la vida de Mascaró i que, per pròpia voluntat, conformen el seu epitafi: "*Venim de Déu, vivim amb Déu, anam a Déu*". La legenda, en català i en anglès, defineix la trajectòria vital d'aquell margalidà millor que la més documentada de les biografies.

Humil fou la naixença de Mascaró a una caseta foravilera de s'Hort d'en Degollat, entre els ametlers i les blateres margalidanes; humil el lloc on reposen les seves cendres al cementeri de la Vila, però a l'entremig s'hi troba la grandesa de tota una vida dedicada a l'ensenyament, a la cultura, a l'humanisme, a l'espiritualitat, a la poesia... i marcada per un amor profund i la fidelitat a la seva terra, a la seva llengua i a la seva identitat, amor i fidelitat mantinguts al llarg dels fruitosos 90 anys que va viure.

Joan Mascaró i Fornés -professor a la universitat de **Cambridge**, traductor dels grans llibres de la tradició hindú i posseïdor d'una vastíssima cultura, del qual ara celebrem el cente-

El jove Joan Mascaró i Fornés

nari del seu naixement-, va es-
ser, fins fa uns anys, gairebé un
desconegut al seu poble de **Santa Margalida** i, m'atreviria a dir,
per a tota Mallorca, llevat d'u-
nes poques persones que havien
conreat la seva amistat. La per-
sonalitat de **Mascaró**, rica i
complexa, va deixar, però, una
fonda petja entre aquells que
tengueren la sort de tractar-lo;
tots ells coincideixen en desta-

car de **Mascaró** els que potser
fossin els eixos fonamentals i
perennes del seu devenir: la
preocupació per la formació
dels nins i joves, l'estimació per
la terra on va nèixer -malgrat
l'allunyament- i la veneració
per la llengua materna, ell que
en coneixia tantes, manifestada
en múltiples ocasions i així ho
expressava: "*Conèixer, estimar,
emprar, cultivar l'idioma dels
nostres pares i avantpassats dóna
la satisfacció i alegria que dóna
la cultura. Viure dins el bé és més
alt i noble que "viure bé". Dins
totes les llengües el nombre dels
que senten els alts valors literaris
és una minoria. L'ideal del nostre
idioma català ha de ser de quan-
titat més que de qualitat. Un dels
valors d'una llengua és sentir la
seva poesia dins l'idioma origi-
nal*".

Voldria que aquestes retxes
fossin només una petita contri-
bució al coneixement d'un gran
home, d'un home bo, fill d'a-
questa terra que, després de
viatjar per molts d'indrets, de
viure molts d'anys a **Comber-
ton** (Anglaterra), manifestava a
un bon amic: *El món m'ha duit
a camins llunyans però que re-
tornen sempre a la terra nostra i
al món de la infantesa i juvenesa
que fou el meu i el vostre. En
aquest món, hom se sent més fi-
nit i a la vegada més infinit, més
local i a la vegada més
universal.* ▀

Acte de la investidura a Santa Margalida

Rafel Bordoy i Pomar

Entrevista

Antònia Quetglas

ANTÒNIA Quetglas Frontera, ocupava el càrrec de regidora de cultura a l'Ajuntament de Santa Margalida quan Joan Mascaró i Fornés va deixar d'esser un vertader desconegut pels seus païsans. Ella va prendre part en el procés del seu nomenament com a fill il.lustre de la nostra vila i dels actes que tengueren lloc a Santa Margalida a la mort de Mascaró, perquè ens contàs què en recorda, parlarem amb ella.

-Antònia, que recordes de la relació de Mascaró amb la Vila, a rel del seu nomenament com a Fill Il.lustre?

-Fins que l'Ajuntament no va començar a iniciar el procés del seu nomenament com a fill il.lustre, Joan Mascaró era un vertader desconegut en el poble on va néixer, ni tan sols els intel.lectuals el coneixien. L'únic que en sabia d'ell a Santa Margalida era D. Francisco Medina Martí, que ja és mort; aquest senyor sí que el coneixia per la seva relació amb la Banca March. L'altra gent no en sabia res, llevat dels seus parents. Jo record, però, que quan era nina qualcú deia per la Vila que hi havia un margalidà molt llest, i mon pare, que pel llinatge Fornés era un poc parent seu, també parlà "del margalidà que se n'havia anat amb en Verga i que era molt llest" i llevat d'això res més. També el va conèixer el Pare Joan Francesc March per la seva relació amb la família March Ordinas.

-Com es va conèixer idò l'existència de Joan Mascaró, des de la Vila?

-Va ser per un escrit que va sortir al diari, no sé si al "Diario de Mallorca", jo el vaig llegir i quan vàrem veure que aquesta personalitat era margalidana pensàrem donar el seu nom a la Biblioteca de la Vila, que s'havia creat feia poc. Saberem que a vegades visitava la seva família de Santa Margalida, la mare d'en Pere Joan Vives i els Fumets, d'aquesta manera ens va permetre posar-nos en contacte amb ell per telèfon i li expressàrem el desig de l'ajuntament de donar el seu nom a la biblioteca, això va esser per a ell motiu d'una gran alegria. Després ens va escriure una carta d'agraïment i ens va dir que ens regalaria el diccionari d'en Borja Moll i aquí el tenim. Així com va poder, sempre que va parlar amb mi va procurar mostrar la seva satisfacció i al seu agraïment al poble de Santa Margalida per haver-se recordat d'ell.

Per mitjà de l'article del diari ens posàrem en contacte amb un gran coneixedor de Joan Mascaró, el catedràtic Gori Mir. Aleshores va prendre forma la idea de nomenar-lo Fill Il.lustre de Santa Margalida. Mascaró mantenia converses amb mi per telèfon i amb deia: "Antònia, estic molt content que siguis mestre d'escola, perquè estic convençut del gran bé que podeu fer als nins és molt gran. En aquests nins els heu d'ensenyar la nostra llengua i així podran conèixer bé la llengua que ens ensenyaren els nos-

tres pares i, coneixent la llengua materna, podran comprendre les altres llengües del món". Mascaró parlava molt de la llengua que li

ensenyà la seva mare i amb la que li ensenyaven la "Doctrina" a l'església.

En Mascaró en una de les seves telefonades em va parlar de la gran amistat que tenia amb Joan Maimó, aleshores ens posàrem en contacte amb ell i li encomanarem que fes una breu biografia de Mascaró Fornés. Aquesta biografia es va presentar en el temple parroquial a l'acte solemne de proclamació de Mascaró com a fill il.lustre de Santa Margalida, al qual ell no hi va poder assistir en persona. L'acte es va fer en el marc de les festes de Santa Margalida, hi assistiren representacions del Govern Balear, de la Universitat, el Consell Insular i el rector de la Universitat de Barcelona, en Badia i Margarit.

Entrevista

—...quan va veure el quadre de Santa Margalida, el va agafar, es va agenollar en terra i el va besar... —

Després del nomenament encarregàrem a Jordi Poquet un quadre d'una panoràmica de Santa Margalida i férem fer una placa de plata amb les lletres d'or, que en aquell temps, l'any 1985, ja va costar unes 40.000 pessetes, com a record del nomenament de fill il·lustre.

Amb el quadre, la placa i un pergami amb el nomenament, anàrem a Comberton, el batle, el secretari de l'Ajuntament que coneixia aquells indrets i jo com a regidora de Cultura, a fer-ne en-

trega a Mascaró en nom del poble de Santa Margalida.

La casa de Mascaró a Comberton era prou humil i senzilla, allà ens esperava amb la seva esposa, ens va manifestar la seva satisfacció i ens va expressar el sentiment de que es trobava indigne de tal honor. He de destacar que quan va veure el quadre de Santa Margalida, el va agafar, es va agenollar en terra i el va besar. A mi, que ja ens coneixíem per les telefonades i les cartes, em va fer seure devora ell i va voler que li contàs tot el que s'havia fet a Santa Margalida en motiu del nomenament i no es cansava de manifestar la seva gratitud. Entre les coses que em va dir contava que volia tornar a Santa Margalida i la tornada va ser que va deixar dit en el testament que volia ser enterrat a la Vila.

El dia de la mort de Joan Mascaró, em va cridar des de Barcelona el senyor Griera per donar-me la notícia i expressar-me la voluntat del margalidà il·lustre de ser enterrat a Santa Margalida. L'Ajuntament va fer gestions per trobar una tomba i entre distints oferiments optàrem per la de la seva família Riera (Fumet). Al funeral, oficiat pel Bisbe de Mallorca, hi va assistir la dona de Mascaró i el seu fill.

Finalment he de dir que per mitjà de l'Editorial Moll va fer arribar els seus llibres per a la Biblioteca i per a l'Escola.

El testimoni d'Antònia Quetglas és prou important per conèixer una part molt important de la vinculació de Mascaró amb la nostra Vila. ■

Pere Joan Vives Moragues

EN Pere Joan, té 67 anys i és un parent de Joan Mascaró i Fornés, al qual va tenir ocasió de conèixer i ens va donar una sèrie de dades relatives a l'intel·lectual margalidà que ens ajudaran a comprendre una mica més la seva personalitat.

-Quin és el parentiu que vos unia amb Joan Mascaró?

-Era un cosí-germà de mamare, és a dir, era fill de na Joana Aina de sa Bisbal, la meva padrina Bàrbara era germana de la mare de Joan Mascaró.

-Que en sabeu de la família de Mascaró, quines eren les seves

circumstàncies econòmiques i coses així...?

-En aquell temps supòs que eren de subsistència, com moltes famílies de llavors, contraven la possessioneta de s'Hort den Degollat que era d'un blanco seu militar i per devers l'any 10, a principis de segle, per mirar de millorar la situació, la família va emigrar a Alger. Mascaró, segurament per la seva bona disposició pels estudis, va quedar a Palma amb el seu blanco militar i va seguir estudiant.

-Ell seguia el seu contacte amb la família d'aquí?

-Sí venia algunes vegades i visi-

tava la meva padrina, ara record que va venir una vegada, l'any 36, i va dinar a Reboster, després va dir que s'anavava cap a Maria de la Salut, record que portava una mudada beig clar i que quan s'acomiadava anava caminant cap enrera, mirant de cap a la caseta. Era un home extremadament correcte. Devers l'any 51 quan s'havia de casar ens va tornar a visitar, aleshores jo estudiava a Inca i ell em va aconsellar en el sentit d'aprofitar el temps el millor possible.

-Quina era la seva opinió sobre la circumstància política d'aquí, devers l'any 36?

Entrevista

-Ell, com altres intel·lectuals era un demòcrata cent per cent i en certa forma preveia tot el que va passar en la guerra civil, ho comentava a una rotlada i muma-re record que va dir que tot allò que els deia en Joan "feia feredat".

—...En Mascaró estava obsessionat en passar els darrers dies de la seva vida al lloc on va néixer... —

-Ens podríeu dir si ell tenia la intenció de passar els estius a Mallorca i concretament per la Vila?

-En Mascaró estava obsessionat en passar els darrers dies de la seva vida al lloc on va néixer, concretament per la contrada de s'Hort d'en Degollat i va demanar preu d'aquell indret, de la possessió de Sa Bisbal i d'un altre lloc proper que li deien Can Talaia; això devia ser devers l'any 63, i va mantenir contactes amb qui conrava Sa Bisbal, en Joan Ranis, i amb el seu germà en Francesc Ramis, que conrava s'Hort den Degollat; ells li tramitaven la compra, però no es va arribar a res concret per mor que el preu que li demanaven era excessiu.

-Podem dir doncs que ell va comprar una terra per devers Es Carritxó perquè no va poder comprar a la Vila?

-Efectivament, així sembla que va esser. Aleshores, sí que va manifestar a la seva dona el seu desig de ser enterrat a la Vila.

-Li sentíreu manifestar mai la seva devoció per la nostra llengua?

-Ell era un enamorat de la llengua catalana, i la seva recomanació era que llegíssim i ens expressàssim amb aquesta llengua, com ho feia ell sempre que podia.

-Després de la seva mort, tenguéreu més contacte amb la família de Mascaró?

-Sí, amb motiu del seu enterrament i funeral, fets a la Vila, assistírem als actes amb l'esposa de Mascaró, juntament amb la meua mare que encara vivia. Record ara que a l'enterrament, el seu amic català Jordi Griera va fer un parlament molt emotiu. I en aquell moment un anglès de Cambridge em va dir que nosaltres no podíem ni imaginar el que significava la tasca de Mascaró en el terreny de les humani-

tats. Temps després vengueren l'esposa i la filla de Mascaró i les vaig mostrar el cementeri i la tomba, davant la qual la seva filla Coloma va romandre una bona estona agenollada i plorant.

-Que opinau del fet d'aquest homenatge a Mascaró?

-Ho trob una molt bona idea, ja que el consider ben merescut, Mascaró va ser una gran personalitat, fill de Santa Margalida, i tot el que faci el poble per conservar la seva memòria trob que està molt bé. ■

Carta de Mascaró a Joan Ramis, sobre la compra de s'Hort d'en Degollat:

13 de mayo de 1963

Sr. Juan Ramis, Santa Margarita

Estimado amigo: Muchas gracias por su carta. Sí, he recibido la carta d'En Telaia, y veo este buen hombre sueña vender su tierra para solares, y caros. Claro, he reido un poco, pero le he contestado, porque yo siempre contesto las cartas.

Como le dije, si un día tuviese ocasión de preguntar al dueño de "S'Hort d'En Degollat" que le parece quisiera de la finca me gustaría saberlo. Su hermano podría seguir en ella como antes. Y si un día quisiesen vender "Sa Bisbal" siempre me gustaria saber el precio.

Muchas gracias de todo y afectuosos saludos de

Su affmo. Joan Mascaró

Blai Bonet

PER tenir una conversa amb l'escriptor Blai Bonet i la seva relació amb Joan Mascaró, un horabaixa d'estiu Antoni Mas i Rafel Bordoy partirem cap a Cala Figuera i a la vora d'un finestral obert a la llum daurada de l'horabaixa, el poeta ens va delitar amb la conversa amena sobre el seu coneixement de Mascaró i altres coses.

-Com va esser que vares conèixer Mascaró?

-No el vaig conèixer a cap mitjà literari, jo devia tenir devers de nou o vint anys i feia repòs per causa d'una malaltia d'un pulmó i un vespre es va presentar un senyor que jo vaig confondre amb un collidor d'ametles, portava un capell de paumes i unes espadenyes i uns calçons no massa nous. Jo el vaig rebre a casa nostra a dins un corral fondo amb un emparrat i, abans de dir qui era, es va quedar una estona mirant tot allò i llavors em va anar explicant que era un professor de Cambridge. He de dir que tenia un cert accent anglès, però, a mesura que anava parlant, quan va dir que era de Santa Margalida l'accent anglès li va fugir com per art d'encantament. Llavors es va treure els meus dos primers llibres i em va dir que li agradaven molt i que li recordaven el poeta John Keats i aleshores em va llegir uns quants d'aquells poemes meus com si els me donàs a conèixer, em va llegir el "Crist de l'olivera", "Soledat oberta"... i així va passar deu minuts o un quart. Després, com que ja era un poc tard, em va dir si em sabia greu que vengués a visitar-me qualche horabaixa ja

que estiuejava a Es Carritxó.

A la propera visita ja em va parlar de la seva vida, de la seva amistat amb Joan March Ordinas, de la seva infantesa a Santa Margalida, dels seus estudis, de la seva procedència d'una família humil... Em va contar que Jo-

— ...Mascaró, ensenyant sànscrit, feia possible el coneixement de l'espiritualitat hindú... —

an March, que ja havia fet doblers en la seva joventut, li va dir que li pagaria els estudis que ell desitjàs, March era conscient del seu propi enginy per fer doblers però que li mancava la intel·ligència i els coneixements per introduir-se en el món i que Mascaró li serviria per a aquest propòsit.

Com a gran orientalista i un dels pocs coneixedors del sànscrit va ser professor dels fills de Nasser, d'Indira Ghandi, del Sha de Pèrsia i d'altres governants asiàtics i europeus; Mascaró va entrar en contacte amb aquests personatges i per mitjà d'ell, Joan March. Mascaró ensenyava espiritualitat hindú als fills i March feia els negocis amb els pares.

-Ara, després de conèixer en Mascaró i la seva obra, quina és la teva opinió?

-Jo diria que la seva obra és una cosa i la seva persona és una altra, ell, ensenyant sànscrit, feia possible el coneixement de l'espí-

ritualitat hindú. Em va contar que el seu fill era company de col·legi d'un dels Beatles, en George Harrison, que anava per casa de D. Joan i amb ell, després, els altres components del grup musical. Mascaró els donà a conèixer la poesia hindú i els va fer possible l'anada a la Índia, gràcies als seus contactes, i la temporada llarga que estaren per allà va esser important per a la seva carrera musical, canviant de personalitat, la manera de vestir, la manera de fer música, les lletres de les cançons... tot propiciat per Mascaró. Jo el que valor més de Mascaró és la capacitat d'entrar en situacions noves, com a través de l'estudi del sànscrit i de la poesia hindú va entrar en contacte amb una sèrie tan diversa de persones importants. Jo dic que Mascaró era un pillastre, en el bon sentit, pens que ell i D. Joan March eren dos autèntics grecs.

Li contarem a Blai Bonet una anècdota de Mascaró: a casa seva tenia dos retrats un d'en Ghandi i un de Joan March i a la persona que el visitava li va dir: "No trobau que en Ghandi i en Verga s'assemblen, si posau una corbata a en Ghandi pareixeria en Verga i si li posau un llençol a en Verga pareixeria en Ghandi".

-És així, més o manco és això, perquè en Ghandi era un mestre de l'espiritualitat però també era un polític d'aquells polissons com pocs n'hi ha haguts i va aconseguir destruir Anglaterra a base de dir que no els comprassin roba de cotó i de llana al anglesos i que

Entrevista

es vestissin de la roba de per allà. Sembla que els seus feren com un vot de pobresa i es vestiren amb aquell llençol, amb el propòsit d'enfonsar Anglaterra i ho aconseguiren.

-Els academicistes li varen retreure a Mascaró que en les seves traduccions parava més esment a l'esperit dels escrits que al propi text. Què en penses d'això?

-Un traductor, si és un bon traductor, i en el món n'hi ha pocs, potser empri molt de temps per traduir una obra, perquè no es tracta de posar l'equivalent d'un text en una llengua determinada amb les paraules del castellà, de l'anglès o el català, sinó que es tracta d'expressar en castellà, anglès, català o en la llengua que sigui, el que una altra persona havia expressat amb una llengua distinta. Les traduccions de Mascaró en poden esser un exemple. Jo he llegit llibres traduïts que la traducció encara és

millor que l'original, sobretot en poesia. Cada estiu, des de fa trenta anys, llegesc un llibre que es diu "El collar de la paloma" que és un llibre escrit per un àrab i té una traducció al castellà que és meravellosa; jo pens que la traducció de l'Odissea feta per en Carles Riba és millor que l'original d'Homer, en Pedro Salinas va traduir tota l'obra d'en Proust i és molt millor la traducció que l'original, simplement perquè en Pedro Salinas és més bon poeta que no en Proust. Quan li vaig demanar a Carles Riba perquè aquella traducció em sonava tan bé em va dir "és que blauboneja". I és que el millor català de tots es parla a Mallorca, aquí hem conservat la puresa del català de Ramon Llull.

La conversa amb Blai Bonet, prou interessant,

es va perllongar una bona estona però ja havíem desbordat el tema de Mascaró; les coses que ens va dir en Blai sobrepassen la capacitat d'aquesta publicació i varem haver d'aturar l'aparell d'enregistrar. ▀

Pare Joan Francesc March

El Pare Joan Francesc March, és un sacerdot margalidà, escriptor i gran coneixedor de la nostra història; és un dels margalidans que més han tractat Joan Mascaró i Fornés, i motiu d'aquesta relació entre els dos paisans va esser el llibre publicat ja fa temps pel Pare March: "Cartes d'un mestre a un amic", epistolari que reflexa la correspondència entre dos margalidans, la vida dels quals ha estat fortament marcada per l'espiritualitat.

- Més que fer-li una entrevista

el que desitjaríem és tenir una conversa i parlar de Joan Mascaró i Fornés, del nostre poble. Per començar, ens podria dir com va conèixer a Mascaró.

-Amb Mascaró tenim una coincidència d'idees, ell, des de la seva infantesa va ser fora de Santa Margalida i no obstant això sentia en el seu cor que la Vila era el centre del món. Això mateix m'ha passat a mi, que he crescut per ací i per allà i, com deia en un poema: "Vila on el meu ser/ ha rebut la vida/ Fil de ma existència,/ Santa Margalida/. A una

casa vermellenca de la plaça hi vaig néixer jo, en aquell temps els infants naixien a caseva i no a la clínica, i tenc un gran amor a Santa Margalida i de Santa Margalida a Mallorca i a la resta del món ja que em consider un homo universal i el mateix li passava a en Mascaró.

Quan jo tenia devers setze o desset anys, hi havia un programa a la BBC de Londres on un tal Jorge Marín, que devia ser català, hi feia qualche programa en català, -en aquell temps en què només es podia parlar en

Entrevista

☞ “el idioma del imperio”- i va dir: “Ara parlarà el professor Mascaró de la Universitat de Cambridge” i Mascaró es va presentar com a mallorquí i de Santa Margalida, aleshores jo vaig dir: “Aquest és dels meus” i va dir que havíem d’estimar la nostra llengua, la nostra cultura, la nostra història i amb aquell llenguatge seu parlava que tots ens havíem d’ajudar com una família, que havíem d’aprendre a llegir i escriure correctament en català o mallorquí a fi de salvar la nostra llengua, i després va recitar uns poemes dels que ell en deia poetes supremes de Mallorca: Costa i Llobera, Joan Alcover i Maria Antònia Salvà. I va dir que la poesia de Costa és música solemne d’orgue, la d’Alcover és música de violí que plora i la de Mª Antònia Salva és música de flabiolet pagès.

Aquella conversa de Mascaró em va deixar corprès i em va impactar la seva senzillesa i la seva valentia, un home que vivia a Anglaterra, defensant la nostra llengua, quasi bé proscriu en aquell temps pel franquisme, vaig tenir desitjos de conèixer-lo i em va ajudar el fet que la meua família, sobretot mon pare, el coneixien. Uns dos o tres anys més tard vaig anar al vaixell que venia de Barcelona perquè arribava el meu blonco, Joan March Ordinas (en Verga), i quan arribava ell era quasi com si arribàs el rei, hi acudia el director i treballadors de la Banca March, els seus criats, amics, súbdits que esperaven qualque favor... i entre la gent que arribava amb en March hi era en Joan Mascaró, no sé com vaig entrar en contacte amb ell, però

vaig pensar: això és aquell professor de la ràdio, Prest entrarem en conversa i em va expressar l’alegria que sentia pel fet de ser a Mallorca, i em va parlar de la Catedral, de la Llonja, de les murades... de sobte va veure uns soldats i em va dir: “és una llàstima que s’hagi de fer el servei militar, és una pèrdua de temps, una cosa fora de la cultura...” Mascaró, com un home de pau, era antimilitarista.

Després d’aquestencontre i aprofitant la coneixença amb la meua família, li vaig escriure una carta expressant-li el desig que tenia d’escriure una novel·la, com excusa per adreçar-me a ell, i amb va con-

— ...Em va impactar la seva senzillesa i la seva valentia, defensant la nostra llengua, quasi bé proscriu en aquell temps... —

testar immediatament amb una carta hermosíssima en la que expressava el seu pensament sobre la nostra cultura i en què em deia: “Abans de tot vos he de dir amb l’afecte d’un pare -el vostre pare no crec que vos pugui donar un consell sobre aquestes coses- que si pensau escriure literatura, sigui novel·la o poesia o altra literatura, en llengua diferent de la de la terra allà on viviu anau absolutament desorientat”.

I afagia Mascaró: “la nostra tradició, la nostra ànima, la nostra cultura viva del poble, la nostra terra, no és castellana, ni

andalusa, ni gallega, ni murciana: és mallorquina. Jo sent un gran amor per Castella i la llengua castellana, estim i admir el seu gran valor, Castella podrà ésser més o més poc que Mallorca, però un fet és evident: no és ni pot ésser mai la mateixa cosa. Hi ha moltes de mares en el món, cada persona té la seva, totes són dignes del nostre respecte, de la nostra simpatia i del nostre amor en Déu; però tenim o hem tengut una mare única. Voler dir que entre ella i nosaltres no hi ha una relació també única és enganyar-nos, és anar contra la veritat, i tot art i vida noble és veritat”.

A partir d’aquella carta, la meua correspondència amb Mascaró va seguir quasi bé fins a la seva mort. En aquells dies la meua intenció era fer-me escriptor i escriure, fins i tot Mascaró m’havia donat cartes de recomanació per a D. Francesc de Borja Moll, per D. Guillem Colom i altres intel·lectuals, però em va comparèixer la vocació religiosa i, de moment, allò va passar. Així ho vaig fer a saber a l’amic Mascaró i la carta que em va escriure portava aquest encapçalament: “Amic benvolgut: ja fa temps que vaig rebre la vostra lletra del 4 d’octubre que vaig llegir amb fonda emoció. Heu decidit de caminar en el camí de les coses eternes, i us heu determinat de jove. Que Déu us ajudi”.

A partir d’aquell moment les cartes s’espaiaren, però després tornaren a reprendre així com la meua relació amb Mascaró i, sobretot, després de la seva mort és quan he entès la raó que tenia en tots els seus plantejaments, el

Entrevista

cap tan clar que tenia i moltes coses que jo havia pensat i no sabia com dir-les, ell ja les havia expressat a les seves cartes. La relació amb Mascaró ha fet molt de bé a la meua vida.

-Quina relació tenia Mascaró amb Santa Margalida? he llegit que, malgrat el seu allunyament físic, sempre ha tengut la Vila prou present, és realment així?

-Sí, efectivament, ell pel seu temperament era un home senzill, i agraït, així que sempre va sentir un gran agraïment pels seus pares i els seus avantpassats que li donaren la vida i pel poble on va néixer, el fet d'haver nascut a Santa Margalida era per a ell motiu d'agraïment. Ell era un home místic i hi havia un gran component religiós en la seva vida, per tant donava gràcies a Déu per haver nascut a Santa Margalida i per poder contemplar el seu paisatge i quan assegut damunt un turó contemplava el seu poble i la mar llunyana sentia un gran desig de donar gràcies al Senyor. Agraïment per la llengua, per la cultura i pels qui la crearen, els grans literats que la varen perfeccionar... i sempre, sempre recordava que era un home de Santa Margalida. Un dia li preguntava jo com pensava quan escrivia un llibre allà a Anglaterra i ell em deia que en anglès però deia: "estic segur que a l'hora de la meua mort jo pensaré en mallorquí".

-Quina era la seva concepció de la llengua de Mallorca i de la seva identitat?

-No era de cap manera un "gone-llista", estimava la llengua mallorquina però, com un trós de Catalunya; ell se sentia un català

de Mallorca, això sí que ho tenia ben clar, que la nostra llengua era el català amb les nostres particularitats. Estava molt unit als intel·lectuals catalans i recordava molt especialment el temps que va ensenyar a Catalunya. Es va sentir entusiasmada quan va poder veure el diari "Avui", escrit completament en català, en un dels viatges que va fer a Mallorca i em deia: "Això significa 40 pàgines escrites totes en català, això és meravellós". Si ara pogués veure el "Diari de Balears", sens dubte tendria una gran alegria. Ell el que volia era que se salvàs l'ànima del nostre poble i que la primera llengua nostra fos el català i des d'aquest punt aprendre totes les altres.

Segons la meua manera de veure, el perill de la nostra llengua no és l'alemany, és el castellà, els castellans tenen esperit imperialista per naturalesa i per essència.

-Segons deia Josep Mª Llompart, el perill més gran per a la nostra llengua ve d'alguna casta de mallorquins.

-Bé això n'és la conseqüència d'una mala educació, perquè l'imperialisme allà on va és a ensenyar que tu no vals res, que el que és teu no té cap importància, que estàs perdut si et quedes tot sol i coses així, després ve la por i en un país que ha estat humiliat sovint hi brosta l'admiració al tirà. El que fan és tirar pedres a les pròpies teulades.

A mi no m'agrada l'odi ni el terrorisme i admir el poble català

que ha reconduït les seves aspiracions d'una forma pacífica, una vegada que ens trobarem en un règim democràtic. Les autoritats de Catalunya sempre han estat pacífiques perquè en Macià, el primer president de la Generali-

tat, era com un padrinet, molt bondadós; després vengué en Lluís Companys que els seus contraris el tenien per un monstre, era un home molt bondadós que es va amagar a França i quan els nazis l'agafaren i el dugueren a Espanya, va ésser torturat i quan va morir va dir: "Jo mor sense gens de rencor cap a ningú". I després Tarradellas, un altre padrinet, que es va saber guanyar-se el bé de tots. Un poble que té uns dirigents així no pot generar terrorisme, per molt de mal que li hagin fet, fins i tot havent sofert el que en temps d'en Franco quasi era un delictes: ser català, segons les tesis dels imperialistes.

-Què en pensau del fet que enguany s'hagi decidit commemorar la mort i el naixement

☛ **d'en Mascaró, amb motiu de complir-se cent anys del seu naixement i deu de la seva mort, per part de l'Ajuntament i altres entitats amb l'objecte de donar a conèixer un home com ell, trobau que això és una cosa útil?**

-Sí és importantíssim, és fonamental, una persona com ell s'ha de donar a conèixer, perquè la seva personalitat pot exercir un molt bon magisteri sobre Santa Margalida, sobre Mallorca i sobre els Països Catalans, perquè era un home de gran intel·ligència, una de les més grans intel·ligències que, entre el final del segle passat i principi d'aquest, han nascut a Mallorca. Una altra intel·ligència podria ser el meu blonco Joan March Ordinas, però, com deia el mateix Mascaró, "és una gran intel·ligència dedicada a fer doblers". En Mascaró a la seva casa de Comberton hi tenia dues fotografies, una d'en Mahatma Gandhi i una d'en Joan March i deia que eren les dues persones més intel·ligents que ell havia conegut i que fins i tot s'assemblaven.

En Mascaró era una persona que pels seus pensaments i els seus ideals no es podia tenir amagat, Santa Margalida l'havia de conèixer, l'havia de conèixer Mallorca i l'havien de conèixer els Països Catalans i la providència va trobar el moment, que va ésser quan va anar a Madrid a participar a un programa de televisió que es deia "La Clave". Alehores ell degué manifestar, com ho feia sempre que tenia ocasió, que era de Santa Margalida.

Ara voldria recordar que a la darrereria de la seva vida, quan ja

Joan Mascaró i Fornés

...era una persona que, pels seus pensaments i pels seus ideals, no es podia tenir amagat ...

no podia escriure, quasi cada setmana em telefonava i la frase que repetia, un pic i un altre era: "Jo som un amic vostre" i jo pens que, en aquells moments darrers de la seva vida, la seva màxima satisfacció era la de poder parlar amb un margalidà.

A partir d'aquell moment de "La Clave", el poble de Santa Margalida va saber que existia en Mascaró, l'Ajuntament es va interessar per la seva persona i jo el vaig dur a Santa Margalida, aprofitant una temporada que estava a Porto Colom.

Mascaró pens que té dos caires, que ens dóna dos missatges: primer als margalidans i als mallorquins i a la gent dels Països Catalans: que hem de servir fidelitat a la nostra terra sense complexes, que la primera passa per ésser universals i fer camí cap envant és ésser uns bons mallorquins, uns bons margalidans, hem de

conèixer la nostra llengua i la nostra cultura. Després, com home universal, considera que en aquests temps de materialisme la religió és el que ha de portar la pau i la tranquil·litat a les persones i llevar els odis. Això ho va descobrir a través del "Bhagavad Gita" aquest llibre sagrat de la India, de devers 500 anys abans de Crist, que és la joia més important de l'Orient. El títol d'aquest llibre Mascaró el tradueix com "El cant del Senyor" i que ens parla de la profunditat de Déu, de l'amor que Déu té a les persones. Aquest llibre és un llibre obert, car li va fer conèixer totes les religions del món. Diu així un dels poemes, com si fos Déu qui parlàs: "Si tu em cerques allà on jo no hi som, perquè em cerques em trobaràs, perquè jo som al teu costat". a través d'aquest llibre Mascaró va llegir i aprengué a conèixer totes les religions i respectar més el cristianisme.

-Què trobau vós que hauria de ser en Mascaró pel poble de Santa Margalida?

-El mestre, per això pens que seria interessant fer, en aquest Centenari, un llibre que fossin cartes de Joan Mascaró als margalidans, les que va escriure a la seva família, les que em va escriure a mí, si es poguessin trobar les cartes que va adreçar a l'ajuntament quan el feren fill il·lustre, la presentació que va fer de la meua història de Santa Margalida, en la qual m'atorga uns mèrits que de cap manera merec. Aquestes cartes podrien anar precedides d'una biografia curta, però que reflectís el seu pensament, a fi que els margalidans del futur el poguessin tenir com un mirall de fidelitat a les nostres

Entrevista

tradicions tant culturals com espirituals i, sobretot, el que ens ensenya d'estimar i perdonar sempre.

Ell en un principi era reaci a acceptar el seu nomenament de fill il.lustre del seu poble pel que això pogués tenir de vanitat, jo vaig influir en certa manera que ho acceptés.

-I als que diuen que en Joan Mascaró no va voler saber res de Santa Margalida, que els diríeu?

-Que el seu apartament va esser motivat per les circumstàncies, ell era de casa relativament pobre i era un home nascut per treballar a una universitat, aquí no tenia futur, a Mallorca no hi havia universitat. Va aprendre anglès, va estar de secretari al consolat britànic i va arribar a ser professor de la Universitat Autònoma de Barcelona i venia els estius a Mallorca i un d'aquells estius va començar la guerra civil i, com conta en Moll en les seves memòries, va aconseguir sortir del país, anar a Argèlia on hi havia la seva família i d'allà a Cambridge; ho va passar bastant malament i mai no va gaudir d'una bona situació econòmica. De totes maneres va rebutjar el càrrec de secretari que en Joan March Ordinas li oferia, amb la possibilitat de guanyar molt, per no renunciar a la cultura i al que era el seu ideal. Referent a aquest tema hi ha una anècdota que conta que Joan March en certa ocasió va cridar Mascaró per fer-li una sèrie de preguntes, ell les va contestar i el financer li va demanar que li havia de pagar, Mascaró va respondre que es consideraria pagat si li regalava una capsa de "puros", que d'això se'n

agradava l'intel.lectual. Aleshores Joan March es va dirigir al director de la Banca March que hi era present i li va dir: "Tramulles, ves al meu quarto i porta una d'aquelles capsas de pursos que hi ha". El director es va aixecar a complir l'encàrrec i Mascaró va pensar que coses així li esperaven si hagués acceptat l'ofertament que li va fer en March de ser el seu secretari.

-Trobau errada aquella teoria que per nomenar algú fill il.lustre d'un poble ha d'haver regalat coses tangibles o materials al seu poble?

-Bé la història és així i està plena d'injustícies, però a la llarga la veritat s'obri camí i aquest és el cas de'n Mascaró. Ara, després de mort, tothom en parla i tothom cerca saber-ne coses i tothom l'alaba.

-I del seu desig de ser enterrar a Santa Margalida?

-Això prova al gran amor al seu poble, que d'allà on havia sortit hi volia tornar, i per ventura pensava que, des de la tomba, podria seguir allixonant i adoctrinant el poble on va néixer. I va voler deixar escrit el seu ideari màxim en la llengua pròpia i també en la que sempre havia treballat "Venim de Déu, vivim amb Déu i anam a Déu".

-Si l'haguéssim de catalogar políticament, on el podríem situar?

-Ell, sens dubte estaria apropat als nacionalistes, però nacionalista pròpiament no ho era, o no existia aquesta denominació; era un home conservador però no el podríem catalogar ni de dretes ni d'esquerreres. Era un home que estimava tothom, que volia el bé de

tothom, que rebutjava la violència. Jo pens que de cada tendència hauria collit allò que li hauria semblat bo. Sí que va dir en certa ocasió que si miràssim la República les coses bones i dolentes que tenia, potser haurien pesat més les bones. I per ventura, hem de pensar que si no hagués estat per mor de la guerra, ell hauria seguit visquent i treballant a la universitat de Barcelona.

-Vós que conservau una distància de Santa Margalida i per tant tenia més àngle d'observació, i des de l'estimació, que trobau del nostre poble?

-Molt bé, pens que ara a Santa Margalida hi ha cultura, aquests col.legis i els joves universitaris han de ser un actiu important per al nostre poble, va desapareixent el complex d'inferioritat que, des de Felip V, ha fet tant de mal a Mallorca, sembla que s'ha acabat. Una altra cosa que haurien de mantenir els margalidans és l'orgull d'haver lluitat i vençut contra la tirania que li volia imposar el Comte Mal.

-Finalment, que ens recomanaríeu als margalidans?

-Sobretot en el Centenari de Mascaró, que ens fixem molt en el seu mestratge en el seu missatge de fidelitat, fidelitat a nosaltres mateixos, a la nostra cultura, a la nostra història, que ens ajudem uns als altres en tots els sentits i que mirem de trobar la veritat en el sentit religiós del nostre poble i que no perdem l'espiritualitat que va ornar sempre la vida de Mascaró.■

Antoni Mas i Rafel Bordoy

EDICIÓ PATROCINADA PER:

AJUNTAMENT DE
SANTA MARGALIDA